

Aktivitetmöte om ölkaféer 7 december 2017

Vår klubbmästare Britt-Marie introducerade dagens föreläsare, **Leif Gidlöf**.

Leif, som är historiker och tidigare stadsarkivarie, berättade att han halkade in på ölkaféerna av mer eller mindre en slump, men han blev fascinerad och tog reda på mer

Det var många som hade samlats för att höra honom berätta om ölkaféernas historia.

Leif började med en bildkavalkad med ett antal "typiska" kafémiljöer.

Leif kallade sitt föredrag för **"Ölkaféerna på Söder och söder om söder"**. Det var helt enkelt där de allra flesta ölkaféerna fanns berättade han.

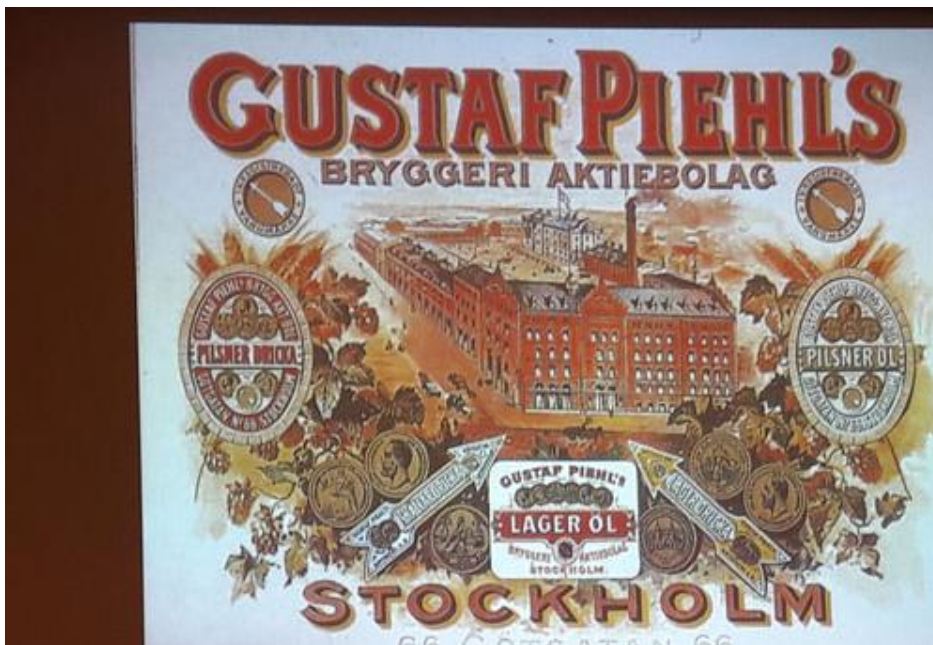

Just den här, Mäster Anders, fanns emellertid på Hantverkargatan och är nuförtiden en lyxig kvarterskrog...

Stockholms krogmiljöer i omvandling

- 1700-talets kaffehus, källarkrogar och värdshus
- 1800-talets schweizerier, ölhallar, lyxkrogar, salonger, "brännvinskrogar"
- Tidiga 1900-talets alkoholrestriktioner, automatkaféer, mjölkbarer och självservering i folkhemsanda
- Sena 1900-talets lättare alkoholtillgång, internationalisering, kvarterskrogar och livsstilsmarkörer

Leif berättade sen kort hur det stockholmska kroglivet såg ut före ölkaféernas tid och hur det sen utvecklades.

I slutet av 1800-talet hade Stockholm ett stort antal bryggerier, ofta med dekorativa flasketiketter.

Kanske mer kända idag än Piehls bryggeri, är väl Münchenbryggeriet och Hamburgerbryggeriet.

Nykterhetens vindar

- Restriktioner gradvis 1913-1923
- Brattsystemet med monopol och motbok
- Öl klass III jämställs 1917 med vin och sprit
- Bryggerierna fokuserar på den svagare pilsnerdrickan, som får säljas fritt
- Särskild förordning om försäljning av pilsnerdricka 1919
- Förbudsomröstningen 1922
- Totalförbud för klass III 1923 (export tillåten, annars bara på recept)

Nykterhetsrörelsen vann mark i början av 1900-talet och förbudsomröstningen resulterade i bara en svag övervikt för nejsidan.

Det infördes ett förbud mot starköl.

50,8 % nej

48,8 % ja

0,4 % ogiltiga

AVLÖNINGSAFTON
RÖSTA JA!

Ölkaféerna expanderar

- Stockholms kaféidkareförening bildas 1894 (1905 152 medlemmar)
- "Ölkriget"
- Starkölsförbudet 1923 ger fart åt ölkaféer med pilsnerservering
- Svensk kafétidning utges från 1930
- 1932 377 ölkaféer i Stockholms stad (Göteborg 38, Malmö 31...)
- Ute i landet oftast dominerande kommunala kafébolag

Efter starkölsförbudet blev det ett uppsving för ölkaféerna, som serverade det svagare pilsner-drickat med 3,6 volymprocent.

Vad var ett ölkafé?

- Får bara servera pilsnerdricka (2,8 viktprocent, 3,6 volymprocent)
- Minst hälften av omsättningen pilsner
- Inget mattvång - men ändå vanligt med enkel matsservering
- Bryggerierna binder upp ölkaféerna
- Pilsnertillstånd av ÖÄ på ett-tre år, stadens utskänkningskommitté
- Hård övervakning, prickning

Populärt var att det inte var mattvång på ölkaféerna, som det var på restaurangerna och andra matsserveringar.

Hur var ett ölkafé?

- Många öppna från fem till sen kväll
- Två av tre ägare kvinnor, kvinnlig personal
- Dricks den största delen av lönen
- Ölutrörarna som relationsproblem
- Enkel inredning
- "Stockholmsflaskan" med kork får kapsyl på 30-talet
- Den sociala funktionen, "andra hem"
- Kunder oftast arbetare och äldre ogifta kvinnor först på 70-talet män,
- Risk för langning

Kvinnorna spelade en viktig roll på ölkaféerna, dock inte som kunder...

Ölkaféerna hade också en social funktion och blev ibland ett andra hem för vissa kunder.

Summering - kaférelsens "fönster"

- Motbokstiden 1914-1955
 - mattvänget på andra restauranger
 - förbjudet med starkare öl än pilsner
- Mellanölstiden 1965-1977 (klass II B med 4,5 volymprocent får serveras även på ölkaféerna)
- Fatölet börjar ersätta flaskhanteringen
- "Dödsstöten" 1977 genom att man inte får tillstånd att servera starköl
- Antalet aktiva medlemmar sjunker från 226 1940 till 88 1965 (ca 60 % anslutning)
- 1980 finns bara kvar åtta ölkaféer av den gamla modellen

Ölkaféernas storhetstid minskade av flera olika orsaker från 1970-talet och numera finns inte många ölkaféer kvar.

Efter föredraget svarade Leif beredvilligt på frågor från den intresserade publiken.

Slutligen avtackades han med en varm applåd och något drickbart, dock inte öl...